

SAKLI SEHRİN HAZİNESİ, ŞAH-MAT GÜZELİ BAHÇESARAY

Van'da yaz yaşanırken bile, karla kaplı, kimseye geçit vermeyen yollarıyla aylarca her şeyle bağını koparır Bahçesaray ilçesi. Müküs adıyla da anılan Bahçesaray, karlı dağlarında açan kardelenleri, coşkun akan Müküs Çayı ve doğal güzellikleriyle dillere destan olan saklı bir cennet. Bahçesaray'ı özel kılan özelliklerinden en önemlisi ise, ilçe halkının kendi kendine oynadığı ve geliştirdiği satranç sporu. Yaklaşık 8 ay boyunca diğer ilçeler ve il merkezi ile bağları kopan Bahçesaray halkı, bu süreçte satranç oynamaya başlar. Dededen toruna, babadan oğula geçen bu gelenek, yıllar boyunca devam eder. Erkeklerin oynaması ile başlayan, daha sonra kadınların ve çocukların ilgi duymaya başladığı satranç sporu için turnuvalar düzenlenir. Kahvehanelerde sadece satranç oynayan, altın günü yerine satranç günü yapan halk için bu spor, eğlence ve tutundukları dal olur.

HABER: SEDEN ELTER



“Satranç tahtasında tüm denizlerdekinden daha fazla macera vardır.” diyen Pierre Mac Orlan’ın bu sözü tam olarak Bahçesaraylılar için söylenmiş gibi. Van’ın Bahçesaray, bir diğer adıyla Müküs ilçesinin yolları kış mevsiminden dolayı neredeyse 8 ay kapalı kalır. Yolların kapalı olduğu 8 ay boyunca her şeyle olduğu gibi Van ile de irtibat kesilir. Sert iklimi ve yollarından kaynaklanan olumsuzluktan dolayı, doğal güzellikleri ön plana çıkmayan Bahçesaray’da önemli bir spor dalı olarak kabul edilen satranç filizlenir. Satranç ile birlikte aylarca kışı yaşayan ilçe, baharı bulur. El değmemiş doğasıyla, kendine özgü satranç oynama yöntemiyle tam olarak bir satranç merkezi haline gelir Bahçesaray. İlçe halkı tarafından çok sevilen ve oynanan, adeta bir gelenek haline gelen satrancı erkeklerin neredeyse hepsi oynar. Çok ilgi gösterememesine rağmen kadınların da zevkle oynadığı bir oyun haline gelir. Aylarca dünyadan bağımsız olan ilçe halkı, satranç sayesinde tüm uçuşuz bucaksız denizlerin macerasını tadar. Bahçesaray’ın bu özelliğinden dolayı adının 9. uzaya çıktığı söylenir.

Okey masası olmayan kahvehaneler

Okuma yazma bilmeyen çoğu orta yaştaki ilçe halkının satrancı çok iyi bilmesi, satrancı ne derecede sevdiklerini ortaya koyuyor. İlçede satranç sporunu genellikle erkeklerin oynadığı görülüyor. Kadınlar ve çocuklar da satranç oynar, ancak erkekler kadar aktif değildir. Bahçeköy halkının hiçbir eğitim almadan oynadıkları satrancı dedeleri, babaları oynar. Çocuklar da ebeveynlerine baka baka öğrenir. “Bizdeki satranç iki kişi arasında oynanır, ama kahvehanedeki herkes tarafından yönetilir.” diyor ilçe halkı. Kahvehanelerdeki en önemli etken de satranç oynadığı için çok nadir okey, batak tarzı oyunların oynanmasıdır. Hatta okey masaları bile yoktur kahvehanelerde. Satranç oynayabilecekleri alçak tabureleri vardır. Satranç, Bahçesaray’da gelenek haline gelir. Ancak düzenli turnuvaları yoktur. Bu nedenle Türkiye’de yapılan yarışmalara katılım sağlanamaz. İlk olarak 2017 yılında katıldıkları Antalya’da bir yarışmada 9. sırada tamamlarlar. Satranç ile

çocukken tanışan ilçe halkından biri olan İsmail Yakut şu an Bahçesaray Belediyesi’nde memur olarak çalışıyor. Ancak molalarda gittiği ilk durak kahvehane oluyor. Arkadaşlarıyla satranç oynamak onun için vazgeçilmezdir. Satrancın kendi için bir tutku olduğunu dile getiren Yakut, “Ben 7 yaşımdan itibaren satranç oynuyorum. Yaklaşık 20 yıl oldu. Ama periyodik bir turnuva geleneği olmadığından gelişti güzel oyunlar oynadık. Teknolojik gelişmelerden sonra o kadar renkli ve hareketli oyunlar üretildi ki nerdeyse satranç çağın şartlarına direnemez hale geldi. O yüzden satranç oynayanların oranı %80 azaldı. Evet yıllardan beri oynanıyor ama çok bir gelişme sağlayamadı. Yeni ve özel hamleler geliştirdi ama daha öteye gidemedi.” diyor.

İlçe halkının satranç aşkı

Satranç aşkı öyle ilerler ki, bir kısım esnaf günlük düzenlenen turnuvalara katılmak için iş yerlerini dahi kapatır. “Kış aylarında şehirle irtibatın az olması sebebiyle uzun kış gecelerinde, yıllardan beri ailelerimiz satranç oynar.” diyen Yakut, “Neredeyse her

gün satranç oynanıyor. Kahvehanelerde sobanın yanına ilişir, kendi rakibimizi bulduk mu başlarız oynamaya. Bazen o kadar kaptırıyoruz ki kendimizi saatin kaç olduğunu unutuyoruz. Evet, iki kişi oynuyoruz. Ama etrafımızda toplanan eş dost arkadaş kim varsa yanımızda oluyor. Hepsi bu oyuna dâhil oluyor. Ya da teknikleri, püf noktaları yakalamaya çalışıyorlar. Dediğim gibi uzun kış aylarında özellikle teknolojinin bize ulaşmadığı yıllarda tek eğlencemiz ve uğraşımız bu. Tabi eskiden çok daha fazla oynanıyordu. Ama elimizden geldiği kadar bu geleneğin tükenmemesi için uğraşıyoruz.” açıklamasını yapıyor.

Kadınların altın günü yerine “satranç günü”

Hemen herkesin satranç bildiği ilçede, genç kadınlar ise boş zamanlarında bir araya gelerek satranç oynuyor. Haftada bir kez evlerde toplanan kadınlar, boş zamanlarını satranç oynayarak değerlendiriyor. Satrancın tutku haline geldiği ilçede başka bir sosyal etkinliğin bulunmadığını ifade eden ilçe kadınlarından Seyhan Orhan, “Kış aylarında aylarca yolların kapalı olması nedeniyle tek eğlencemiz satranç oldu. Haftada bir kez evlerde toplanıp altın günü yerine satranç günü yapıyoruz. Yaşlı kadınların örgü yaptığı satranç gününde bizler de satranç oynuyoruz. Kendi aramızda düzenlediğimiz turnuvalarda rakiplerimizi ‘mat’ etme mücadelesi veriyoruz.” diyor ve satrancın kadınlar arasında gelişmeye başladığını gösteriyor. “Evdeki işlerimizden artan kalan zamanı satranç oynayarak değerlendiririz.” diyen Ayşe Orhan ise, “İlçemizde satranç büyük ilgi görüyor. Herkes severek oynuyor. Aramızda altın günü yapmıyoruz. Bunun yerine satranç günü yapıyoruz. Daha eğlenceli oluyor. İlçede yapılan bazı turnuvalara katılmaya çalışıyoruz. Ve bugüne kadar kadınlarımızdan çeşitli dereceler elde eden oldu. Tabi bu sadece ilçe turnuvaları için geçerli. Genelde erkekler oynuyor. Bunun sebebi de erkeklerin çarşı merkezinde olması ve toplanma yerleri neresi olursa olsun oynamaları. Ama bizim böyle bir şansımız yok. Sürekli ev işleri, çocuk bakımı derken günümüz bitiyor. Ama biz de satrancı çok seviyoruz. Oynamak için de aramızda toplanıp satranç günü yapıyoruz.” ifadelerini kullanıyor. Gencinden yaşlısına, kadınından erkeğine pek çok kişinin ilgi alanına giren satranç, Bahçeköy halkının kış ayları boyunca eğlencesi oluyor.

